

124

Colecția POVESTIRI ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

A. P. CEHOV

ȘAPTE POVESTIRI

EDITATĂ DE REVISTA ȘTIINȚĂ și TEHNICĂ

A. P. CEHOV

ŞAPTE POVESTIRI

Colecţia „Povestiri ştiinţifico fantastice"
124

Traducere de ANDA BOLDUR

Dragi cititori,

Vă rugăm să ne scrieți impresiile și observațiile dv. critice cu privire la aceste povestiri și la prezentarea lor grafică.

Adresa noastră este: Colecția „Povestiri științifico-fantastice" a revistei „Știință și tehnică", Casa Scînteii, Piața Scînteii nr. 1, raionul I. V. Stalin, București.

Coperta I — A. BUICULESCU: A. P. Cehov privind insula Sahalin. (Desenatorul s-a inspirat după un portret din tinerețe al marelui scriitor, pictat de N. P. Cehov la începutul deceniului 1880—1890)

Coperta a IV-a — A. BUICULESCU: Scenă din „Insulele zburătoare"

INSULELE ZBURĂTOARE

de JULES VERNE

PARODIE

Capitolul I

CUVÎNTAREA

— Am isprăvit, gentlemeni! — spuse mister John Lund, tînăr membru al Societății regale de geografie, și se lăsă ostenit în fotoliu. Sala de ședințe se însufleți; pereții ei se cutremurară de aplauze furtunoase și de strigăte de „bravo". Gentlemenii se ridicară și se apropiară pe rînd de John Lund ca să-i strîngă mîna. În semn de entuziasm, șaptesprezece gentlemeni rupseră șaptesprezece scaune și suciră cele opt gîturi lungi ale celor opt gentlemeni, dintre care unul era căpitanul iahtului „Harababura" *, iaht de 100.009 tone.

— Gentlemeni! — spuse mister Lund mișcat. Socotesc o datorie sfîntă să vă mulțumesc pentru nemaipomenita răbdare cu care ați ascultat cuvîntarea mea, care a ținut patruzeci de ore, treizeci și două de minute și paisprezece secunde! Tom Bekas — se adresă el bătrînului servitor —, trezește-mă peste cinci minute. Voi dormi, în timp ce gentlemenii îmi vor ierta îndrăzneala că dorm în prezența lor!

— Prea bine, sir! — spuse bătrînul Tom Bekas. John Lund lăsă capul pe spate și în aceeași clipă adormi.

John Lund era de origine scoțiană. Nu primise nici o educație, nu studiase niciodată nimic, dar știa totul. Făcea parte din acele fericite făpturi care ajung să cunoască tot ce este frumos și măreț numai datorită minții lor. Entuziasmul pe care-l stîrnise cuvîntarea sa era pe deplin meritat. Timp de patruzeci de ore supusese aprecierii domnilor gentlemeni un proiect măreț, a cărui îndeplinire avea să aducă Angliei o glorie mare și să dovedească încă o dată cît de departe poate să ajungă uneori mintea omenească! „Găurirea Lunii cu un sfredel uriaș" — iată care fusese obiectul cuvîntării lui mister Lund!

Capitolul II

MISTERIOSUL NECUNOSCUT

Sir Lund nu dormi nici trei minute. O mînă grea i se lăsă pe umăr trezindu-l. În fața lui stătea un gentlemen înalt de $48^1/_2$ de verșoci, subțire ca o lance și slab ca un șarpe uscat. Era cu desăvîrșire chel. Îmbrăcat din cap pînă-n picioare în negru, avea pe nas patru perechi de ochelari, iar pe piept și pe spinare cîte un termometru.

* Harababura — „Katavasi" în textul rus. (N. red.)

— Urmăriţi-mă! — spuse cu o voce cavernoasă gentlemenul cel chel.
— Unde?
— Urmaţi-mă, John Lund!
— Şi dacă refuz să vă urmez?
— Atunci voi fi nevoit să găuresc Luna înaintea dumneavoastră!
— În cazul acesta, sir, vă stau la dispoziţie.
— Să ne urmeze şi sluga dumneavoastră!

Mister Lund, gentlemenul cel chel şi Tom Bekas părăsiră sala de şedinţe şi o luară tustrei pe jos pe străzile puternic luminate ale Londrei. Merseră vreme îndelungată.

— Sir — se adresă Bekas lui mister Lund —, dacă drumul nostru va fi tot atît de lung ca şi acest gentlemen, vom rămîne fără tălpi, potrivit legilor frecării!

Gentlemenii se gîndiră şi. găsind după zece minute că vorbele lui Bekas erau pline de spirit, se porniră pe un rîs zgomotos.

— Cu cine am onoarea să rîd, sir? — întrebă Lund pe gentlemenul cel chel.

— Aveţi onoarea să mergeţi, să rîdeţi şi să vorbiţi cu William Netotus *, membru al tuturor societăţilor de geografie, de arheologie şi de etnografie, doctor în toate ştiinţele existente şi care au existat vreodată, membru al Cercului artistic de la Moscova, curator onorific al Şcolii de mamoşi de vaci de la Southampton, abonat la almanahul „Dracul ilustrat“, profesor de magie verde-galbenă ** şi de gastronomie elementară la viitoarea universitate din Noua Zeelandă, directorul Observatorului anonim. Vă duc, sir, la...

John Lund şi Tom Bekas îşi îndoiră genunchii în faţa marelui om, despre care auziseră atît de multe, şi îşi plecară respectuos fruntea.

— Vă duc, sir, la observatorul meu, care se găseşte la douăzeci de mile de aici. Sir! Tăcerea e de aur. Îmi trebuie un tovarăş în încercarea pe care am pus-o la cale, încercare a cărei importanţă nu o veţi putea pricepe decît cu ajutorul celor două emisfere ale creierului dumneavoastră. Alegerea mea a căzut asupra persoanei dumneavoastră... Presupun că după o cuvîntare de patruzeci de ore n-aveţi nici un chef să intraţi în discuţie cu mine, oricare ar fi tema, iar mie, sir, nimic nu mi-e mai drag pe lume ca telescopul meu şi tăcerea cea mai absolută. Sper că limba slugii dv. va rămîne încătuşată prin porunca pe care i-o veţi da. Trăiască tăcerea!!! Şi acum — după mine... Sper că n-aveţi nimic împotrivă?

— Nimic, sir! Îmi rămîne numai să regret că nu sîntem alergători de meserie şi că avem sub călcîi tălpi care costă parale...

— Am să vă cumpăr ghete noi.
— Vă mulţumesc, sir.

Acela dintre cititori care ar arde de dorinţa de a face mai îndeaproape cunoştinţă cu mister William Netotus n-are decît să ci-

---

* Netotus — Bolvanius în textul rus. (N. red.)
** Ironia lui Cehov la adresa maniilor oculte şi a almanahului pomenit este actuală şi în zilele noastre, deoarece în Occident mai există pseudo-savanţi cu asemenea manii şi, din păcate, mai apar astfel de almanahuri. (N. red.)

tească remarcabila lui operă „A existat oare Luna înainte de potop? Dacă a existat de ce nu s-a înecat și ea?" Acestei opere îi este anexată o broșură interzisă scrisă de el cu un an înaintea morții sale: „Mijlocul de a face lumea praf și de a nu pieri cu acest prilej". În aceste opere, personalitatea celui mai remarcabil dintre oameni e caracterizată cît se poate de bine *.

Autorul lor povestește, printre altele, cum a trăit doi ani în stufărișurile australiene, hrănindu-se cu raci, cu mîl și cu ouă de crocodil, și cum în decursul acestor doi ani nu a văzut niciodată focul. În timp ce se afla în stuf a inventat un microscop, foarte asemănător cu microscopul nostru obișnuit, și a descoperit amplasamentul șirei spinării la peștii din specia „Peștes". După ce s-a întors din lunga sa călătorie, s-a stabilit la cîteva mile de Londra și s-a consacrat astronomiei. Fiind un misogin convins... și dorind, pînă una alta, să nu se știe nimic de el, trăia ca un pustnic. Înzestrat cu o minte de diplomat subtil, izbutise să facă în așa fel încît observatorul lui și operele sale de astronomie să nu fie cunoscute decît de el. Spre părerea de rău și nenorocirea tuturor englezilor leali, acest mare om n-a trăit pînă-n vremurile noastre. Anul trecut a decedat în pace: îmbăindu-se în Nil, a fost înghițit de trei crocodili.

Capitolul III

PETELE MISTERIOASE

La observatorul la care îl duse pe Lund și pe bătrînul Tom Bekas... (urmează o descriere nesfîrșită și cît se poate de plicticoasă a observatorului, pe care traducătorul a găsit cu cale să n-o mai traducă, în scopul economisirii de timp și spațiu **)... se afla instalat un telescop, perfecționat chiar de Nefotus. Mister Lund se apropie de telescop și începu să privească Luna.

— Ce vedeți acolo, sir?

— Luna, sir.

— Și lîngă Lună ce vedeți, mister Lund?

— Am onoarea să nu văd decît Luna.

— Și nu vedeți niște pete slabe, care se mișcă pe lîngă Lună?

— Ei comedie, sir! Măgar să fiu dacă nu le văd! Dar ce sînt oare aceste pete?

— Sînt pete care nu se văd decît cu telescopul meu. Ajunge! Lăsați telescopul, mister Lund și Tom Bekas! Trebuie, vreau să știu ce-i cu petele astea! Curînd voi fi acolo! Mă duc să văd aceste pete. Urmați-mă!

— Ura! Trăiască petele! strigară John Lund și Tom Bekas.

---

* Însuși titlul acestor „opere" este extrem de grăitor pentru personalitatea lui sir Nefotus, în capul căruia ignoranța crasă, ereziile religioase și visurile agresive se amestecă într-un talmeș-balmeș inextricabil. (N. red.)

** Paranteza aparține lui A. P. Cehov.

SCANDAL ÎN CER

O jumătate de ceas după aceea, mister William Netotus, John Lund şi scoţianul Tom Bekas se şi aflau în zbor — purtaţi de optsprezece aerostate — spre petele misterioase. Şedeau într-un cub astupat ermetic, în care se găseau aer condensat şi felurite substanţe pentru obţinerea oxigenului *. Începutul acestui zbor măreţ, nemaipomenit pînă atunci, a fost executat în noaptea de 13 martie 1870. Bătea un vînt de sud-vest. Acul magnetic arăta N.W.W... (urmează o descriere plicticoasă la culme a cubului şi a celor 18 aerostate)... În cub domnea o linişte adîncă. Gentlemenii, înveliţi în mantalele lor, fumau ţigări de foi. Tom Bekas, lungit pe duşumea, dormea ca la el acasă. Termometrul ** arăta sub 0°. În decursul primelor douăzeci de ore nu se rosti nici un cuvînt şi nu se întîmplă nimic deosebit. Baloanele pătrunseră în regiunea norilor. Cîteva fulgere alergară după baloane, dar nu izbutiră să le prindă din urmă, deoarece aparţineau unui englez. A treia zi, John Lund se îmbolnăvi de difterie, iar pe Tom Bekas îl apucă spleenul ***. Ciocnindu-se cu un aerolit, cubul primi o izbitură groaznică. Termometrul arăta —76°.

— Cum vă simţiţi, sir ? — rupse, în sfîrşit, tăcerea Netotus, adresindu-se lui sir Lund în a cincea zi.

— Vă mulţumesc, sir —, răspunse emoţionat Lund. Sînt mişcat de atenţia dv. Sufăr îngrozitor ! Dar unde-i credinciosul meu Tom ?

— Şade acum într-un colţ, mestecă tutun şi se sileşte să semene cu un om care s-ar fi însurat cu zece femei deodată.

— Ha, ha, ha, sir Netotus !

— Vă mulţumesc, sir !

Dar înainte ca mister Netotus să fi avut timp să strîngă mîna tînărului Lund, se petrecu ceva îngrozitor. Se auzi o bubuitură formidabilă, urmată de alte mii de bubuituri, trosnituri şi şuierături înspăimîntătoare. Ce se întîmplase ? Nimerind intr-un mediu rarefiat, cubul de aramă nu rezistase presiunii lăuntrice şi crăpase, iar bucăţelele lui zburaseră în spaţiul fără de sfîrşit.

A fost într-adevăr o clipă îngrozitoare, unică in istoria universului !

Mister Netotus se agăţă de picioarele lui Tom Bekas, acesta se agăţă de picioarele lui John Lund şi tustrei zburară ca fulgerul în hăul necunoscut. Baloanele se despărţiră de ei şi, slobozite de greutate, se rotiră, apoi plesniră cu zgomot.

— Unde sîntem, sir ?

— În eter.

— Hm... Dacă sîntem în eter, cum o să respirăm ?

— Dar unde-i voinţa dumneavoastră, sir Lund ?

— Misteri ! — strigă Bekas. Am onoarea să vă înştiinţez că, nu ştiu de ce, nu zburăm în jos, ci în sus !

* Un abur născocit de chimişti. Se spune că nu se poate trăi fără el. Prostii ! Numai fără bani nu se poate trăi. (Nota lui A. P. Cehov).

** Un fel de instrument. (Nota lui A. P. Cehov.)

*** Plictiseala. (N. red.)

— Hm... Mii de pipe! Prin urmare nu ne mai găsim în zona de atracție a Pămîntului... Ținta noastră ne atrage spre ea! Uraa! Cum vă simțiți, sir Lund?

— Vă mulțumesc, sir! Văd deasupra noastră Pămîntul, sir!

— Nu-i Pămîntul, ci una dintre petele noastre. Curînd o să ne lovim de ea!

Trrrrosc !!!!

Capitolul V

INSULA IOHANN HOFF

Cel dintîi își veni în fire Tom Bekas. Se frecă la ochi și începu să cerceteze cu privirea locurile pe care zăceau — el, Netotus și Lund. Își scoase un ciorap și cu el începu să-i fricționeze pe gentlemeni. Aceștia se grăbiră să-și vină în fire.

— Unde ne aflăm? — întrebă Lund.

— Ne aflăm pe o insulă care face parte din grupul insulelor zburătoare! Uraa!

— Uraa! Priviți în sus, sir! L-am făcut praf pe Columb!

Deasupra insulei mai zburau alte cîteva insule... (urmează descrierea unei priveliști pe care n-ar putea s-o înțeleagă decît un englez)... Porniră să cerceteze insula. Era lată de... lungă de... (cifre și iar cifre... Dă-le-ncolo!) Tom Bekas izbuti să găsească un copac a cărui sevă aducea a votcă rusească. Ciudat era faptul că toți copacii erau mai mici ca iarba (?) Insula nu era locuită. Nici o ființă vie nu pusese pînă atunci piciorul pe ea.

— Ia uitați-vă, sir, ce o fi asta? — se adresă mister Lund lui sir Netotus, ridicînd un fel de sul.

— Ciudat... Uimitor... Uluitor... — mormăi Netotus. Sulul conținea niște reclame ale unui oarecare Iohann Hoff, scrise — după toate probabilitățile — în limba rusă.

Cum ajunseseră aci aceste reclame?

— Bles-stematul! — strigă mister Netotus. A fost cineva pe insulă înaintea noastră!!!! Cine a putut fi? Bles-stematul! Oooo! Striviți-mi creierul cel mare, fulgere cerești! Dați-mi-l pe omul acesta! Dați-mi-l! Să-l înghit cu reclamele lui cu tot!

Și, ridicîndu-și brațele, mister Netotus se porni pe un rîs înfricoșător. În ochi i se aprinse o flacără suspectă. Înnebunise.

Capitolul VI

INTOARCEREA

— Uraaa!!! — strigau locuitorii portului Le Hâvre, îmbulzindu-se pe cheiuri. Văzduhul răsuna de bucurie, de dangăte și de muzici. Masa neagră, care amenințase pe toți cu pieirea, nu se lăsa pe oraș, ci pe golf... Corăbiile se grăbiră s-o șteargă în larg. În strigătele de triumf ale poporului și în tunetele muzicilor, masa neagră, care timp de atîtea zile acoperise soarele, se afundă maiestos (pesamment) în golf, împroșcînd cu valuri tot cheiul. Apoi începu să se scufunde. Un

minut după aceea golful era liber. Valurile îl brăzdau în toate părţile... În mijlocul lui se zbăteau în apă trei inşi: Netotus, nebun, John Lund şi Tom Bekas. Toţi trei fură imediat urcaţi în bărci.

— N-am mîncat nimic de cincizeci şi şapte de zile! — bolborosi mister Lund, slab ca un artist înfometat, şi povesti ce li se întîmplase.

Insula Iohann Hoff nu mai exista. Primind pe cei trei oameni îndrăzneţi, se îngreunase şi, ieşind din zona neutră, fusese atrasă de Pămînt şi se cufundase în golful Le Hâvre...

ÎNCHEIERE

John Lund îşi consacra acum tot timpul problemei găuririi Lunii. Nu va mai trece mult, şi Luna va fi împodobită cu o gaură. Iar gaura va aparţine englezilor. Tom Bekas s-a stabilit în Irlanda şi se ocupă cu agricultura. Creşte găini şi o snopeşte în bătaie pe unica lui fată, căreia îi dă o educaţie spartană. Nu se dă în lături nici de la probleme ştiinţifice: e foarte supărat pe sine însuşi pentru că a uitat să ia de pe insula zburătoare sămînţă de la copacul a cărui sevă aducea a votcă rusească.

ECLIPSĂ DE LUNĂ

— Din viaţa de provincie —

CIRCULARĂ

In ziua de 22 septembrie, la ora zece seara, urmează să aibă loc o eclipsă a planetei Luna *. Dat fiind că un asemenea fenomen al naturii nu numai că nu este dăunător ordinii publice, ci chiar folositor, avînd în vedere că dovedeşte că pînă şi planetele se supun adesea legilor naturii, vă recomand cu scop de stimulare să daţi dispoziţii ca în seara aceea să se aprindă în sectorul dumneavoastră toate felinarele de pe străzi, pentru ca întunericul serii să nu împiedice autorităţile şi pe locuitori să observe eclipsa sus-menţionată şi, de asemenea, vă rog, stimate domn, să vegheaţi cu asprime să nu se producă cu această ocazie, pe străzi, adunări, strigăte de bucurie şi alte perturbaţii. Vă rog să-mi raportaţi despre persoanele care vor interpreta tendenţios sus-menţionatul fenomen al naturii şi dacă s-au găsit astfel de persoane (ceea ce, de altfel, mă tem că nu va fi cazul, cunoscînd înţelepciunea locuitorilor oraşului nostru).

GNILODUŞIN **

Pentru conformitate: Secretarul TRIAŞUNOV ***

---

* In ignoranţa lui, reprezentantul ordinei publice ţariste lua Luna, satelitul natural al Pămîntului, drept planetă. (N. red.)

** Gnilaia duşa — suflet putred. (N. red.)

*** Treastisi — a tremura, a dîrdîi. (N. red.)

Drept răspuns la adresa înălțimii voastre cu nr. 1.032, am onoarea a vă declara că în sectorul meu nu există felinare de stradă, din care cauză eclipsa planetei Luna a avut loc într-o întunecime completă, dar, cu toate acestea, a fost urmărită de multă vreme cu claritatea cuvenită. Nu au fost tulburări ale ordinii publice, interpretări tendențioase sau manifestări de nemulțumire, cu excepția meditatorului Amfilohi Babelmandebski, fiul diaconului, care, răspunzînd întrebării unui locuitor în ce constă cauza acestei întunecări a planetei Luna, a început să dea o interpretare lungă, ce tindea vădit la dărîmarea noțiunilor bunului simț. Nu am înțeles însă în ce consta interpretarea lui, deoarece domnia sa, dînd explicații în materie de știință, folosea, în vorbele sale, numeroase expresii străine.

Ukusi-Kalancevski *

Drept răspuns la adresa înălțimii voastre cu nr. 1.032, am onoarea a vă raporta că în sectorul ce îmi este încredințat nu a fost eclipsă de Lună, cu toate că pe cer s-a petrecut, de fapt, un oarecare fenomen al naturii constînd în întunecarea luminii Lunii, dar nu pot să afirm cu certitudine dacă aceasta a fost eclipsa. După cercetări minuțioase, s-au dovedit a fi în sectorul meu numai trei felinare de stradă, care au fost aprinse după spălarea geamurilor și curățirea lor pe dinăuntru, dar toate aceste măsuri nu au adus folosul cuvenit, deoarece întunecarea sus-menționată a avut loc cînd felinarele se stinseră în urma bătăii vîntului și a pătrunderii lui prin geamurile sparte și, prin urmare, n-au putut lumina întunericul menționat în adresa înălțimii voastre. Adunări nu au fost, deoarece toți locuitorii dormeau, cu singura excepție a pisarului zemstvei, Ivan Avelev, care ședea pe gard și, privind prin pumn la întunecare, zîmbea suspect și spunea: „După mine ar putea să nu fie Lună de loc... Puțin îmi pasă!“ Cînd i-am făcut însă observația că aceste vorbe sînt ușuratice mi-a declarat obraznic: „Dar tu, mormolocule, de ce ții partea Lunii? Te pomenești că de sărbători te-ai dus și la ea cu plocon?“ Cu acest prilej a adăugat o expresie imorală, în sensul unei înjurături populare, despre ceea ce am onoarea a vă raporta.

Glotalov.

Conform cu originalul: OMUL FĂRĂ SPLINĂ

---

* Ukusit — a mușca, kalancea — foișor de foc. (N. red.)

O ŞEDINŢĂ DE HIPNOTISM

Sala mare scînteia de lumini şi era ticsită de lume. În mijlocul ei trona hipnotizatorul. Cu toată înfăţişarea lui pirpirie, anemică, era strălucitor, sclipitor, scînteietor. Toţi îi zîmbeau, îl aplaudau, i se supuneau... Toţi păleau în faţa lui.

Şi drept este că înfăptuia adevărate minuni. Pe unul îl adormea, pe altul îl înţepenea, pe al treilea îl aşeza cu ceafa pe un scaun şi cu călcîiele pe altul... Pe un ziarist, lung şi subţire, îl răsuci ca pe o spirală. Într-un cuvînt, făcea fel de fel de năzdrăvănii. O putere deosebit de mare avea asupra cucoanelor.

Picau sub privirea lui ca muştele. Ah, nervii femeilor! Fără ei ar fi tare plicticos să trăieşti pe lumea asta!

După ce îşi încercă cu succes măiestria uluitoare asupra tuturor, hipnotizatorul se apropie şi de mine.

— Dacă nu mă-nşel, sînteţi o persoană maleabilă —, îmi spuse el. Sînteţi nervos, impulsiv... Nu doriţi să vă adorm?

— De ce nu? Poftim, dragul meu, încearcă.

Mă aşez pe un scaun în mijlocul sălii. Hipnotizatorul se aşază pe un altul în faţa mea, îmi apucă mîinile şi îşi înfige în sărmanii mei ochi privirea lui înspăimîntătoare, ca de şarpe.

Lumea se îngrămădeşte în jurul nostru.

— Sst... Domnilor! Sst.... Mai încet!

Se face linişte!... Stăm şi ne holbăm unul la altul... Trece un minut, două... Simt cum mă furnică pe şira spinării, cum îmi bate inima din ce în ce mai tare, dar de somn nici pomeneală...

...Trecură cinci minute, şapte minute...

— Nu se lasă! — spune cineva. Bravo! Tare bărbat! Stăm nemişcaţi şi ne privim..., dar degeaba... nu-mi vine de loc să dorm, nici să moţăi măcar... Dacă s-ar fi citit procesul-verbal al unei şedinţe de consiliu municipal sau de zemstvă, de mult aş fi adormit... Publicul începe să şuşotească, să rîdă... Hipnotizatorul clipeşte stînjenit... Bietul de el! Cui îi place să dea chix? Unde-i Morfeu să-mi coboare pleoapele?!

— Nu se lasă! — spune acelaşi glas. Ajunge, nu mai stărui degeaba! Am spus eu că toate astea nu-s decît şmecherii!

Dar în clipa în care, îndemnat de glasul din sală, dau să mă ridic simt în palmă un obiect străin... Apelînd la simţul pipăitului, recunosc în acel obiect o bancnotă. Tatăl meu era medic şi medicii au darul să deosebească bancnotele la pipăit. Potrivit teoriei lui Darwin, moştenisem de la tata, o dată cu numeroase alte însuşiri, şi pe aceasta. Îmi dau, aşadar, seama că hîrtiuţa este o bancnotă de cinci ruble şi, recunoscînd-o, adorm pe loc.

— Bravo, hipnotizatorule!

Doctorii aflaţi în sală se apropie de mine, se sucesc, se învîrtesc şi în cele din urmă hotărăsc:

— M-da... e adormit...

Mulțumit de succes, hipnotizatorul își flutură mîinile deasupra capului meu, iar eu, adormit fiind, încep să pășesc prin sală.

— Tetanizează-i mîna! — propune cineva.

— Poți? Ia înțepenește-i-o! Să vedem și noi!

Hipnotizatorul (nu era om lipsit de îndrăzneală) îmi ia mîna dreaptă, mi-o întinde și începe manipulațiile de rigoare: o freacă, suflă pe ea, o bate ușor. Mîna mea nu ascultă însă. Atîrnă moale ca o cîrpă și nici gînd să înțepenească.

— Nu poți să-l tetanizezi. Ajunge! Trezește-l, altfel, te pomenești că-i vine rău... E slăbuț... nervos...

În clipa aceea mîna mea stîngă simte în palmă o altă hîrtie de cinci ruble... Senzația se transmite prin reflex de la mîna stîngă la cea dreaptă, care înțepenește pe loc.

— Bravo! Priviți ce tare și ce rece îi e mîna! Ca a unui cadavru!

— Anestezie totală, scăderea temperaturii și slăbirea pulsului — raportează hipnotizatorul.

Doctorii încep să-mi pipăie mîna.

— Da, pulsul e mai slab — observă unul dintre ei.

— Adevărat tetanizare. Temperatura e mult scăzută...

— Cum se explică asta? — întreabă o doamnă.

Doctorul dă din umeri cu tîlc, oftează și spune pe un ton sentențios:

— N-avem decît manifestările! Explicații, din păcate, nu există...

Voi aveți manifestările, iar eu două hîrtii de cinci ruble. Ale mele-s mai de preț... Îi sînt recunoscător hipnotismului și pentru atîta, iar de explicații n-am nevoie...

Biet hipnotizator! De ce ți-ai pus mintea cu un șarpe veninos ca mine?

P. S. Ceasul rău! Mare belea pe capul meu!

Abia acum am aflat că cel care-mi strecurase în palmă hîrtiile de cinci ruble nu era hipnotizatorul, ci Piotr Feodorîci, șeful meu...

— Am făcut-o — mi-a spus el — ca să văd cît ești de cinstit...

Ptiu!

— Să-ți fie rușine, băiete... Nu-i frumos... Nu mă așteptam...

— Dar am copii, excelență... Am nevastă... mamă... Cu scumpetea de astăzi...

— Halal!... Să mai vrei să scoți un ziar... Plîngi cînd ții discursuri la banchete... Rușine... Te credeam om cinstit și văd că ești un coțcar...

Am fost nevoit să-i înapoiez cele două hîrtii de cinci ruble... Ce puteam face? Reputația prețuiește mai mult decît banii.

— Pe tine nu mă supăr! — a adăugat șeful. Ce să-ți fac! Se vede că așa ți-e firea... Dar ea! Ea! Îți stă mintea-n loc! Ea! Blîndețea, nevinovăția, sfiiciunea întruchipată! Cine ar fi crezut? S-a lăsat și ea ispitită de bani! A adormit și ea!

Ea era Matriona Nikolaevna, nevastă-sa.

SCRISOARE CĂTRE UN VECIN SAVANT

SATUL BLINÎ-SIEDENÎ *

Dragă vecinaşule!

Maxime... (am uitat numele tatălui dumitale, dar fii mărinimos, rogu-te, şi mă iartă). Scuză-mă şi iartă-mă pre mine, care sînt un bătrîn moşneag, şi pre nerodul meu suflet omenesc că îndrăznesc să te incomodez cu pîrdalnica mea gîngăveală pusă pe hîrtie. Da', trecu anu' de cînd ai binevoit să te aşezi prin părţile noastre ale lumii, hotar în hotar cu mine, biet om de nimic, şi tot nu te cunosc încă, şi nici dumneata nu mă cunoşti pe mine, biată gîză ce sînt. Dă-mi, prin urmare, voie, vecinaşule scump, să fac cunoştinţă cu dumneatale măcar prin mijlocirea acestor hieroglifuri bătrîneşti, să-ţi strîng în gînd mîna savantă şi să te felicit cu ocaziunea descălicării dumitale din Sanct-Petersburg în continentul nostru nedemn, locuit de mujici şi de popor simplu, adică de element plebeian. De mult am căutat un prilej să fac cunoştinţă cu dumneata, de care mi-era sete, fiindcă ştiinţa este întrucîtva mama noastră bună la fel ca şi civilizaţia şi fiindcă stimez din tot sufletul pe acei oameni al căror nume şi titlu vestit, încununat de aureola gloriei populare, de lauri, de ţimbale, de decoraţii, medalii şi diplome, răsună ca tunetul şi trăsnetul prin toate părţile lumii acesteia, văzute şi nevăzute, adică sublunare. Îi iubesc cu patimă pe astronomi, pe poeţi, pe metafizici, pe asistenţii universitari, pe chimişti şi alţi pontifi ai ştiinţei, printre care te numeri şi dumneata, prin faptele dumitale înţelepte şi prin ramurile de ştiinţă, adică prin produse şi roade. Se zice că ai tipărit multe cărţi în timpul şederii dumitale intelectuale cu tuburi, termometre şi cu o grămadă de cărţi străine cu desene ispititoare. De curînd a trecut pe la domeniile mele sărăcăcioase, pe la ruinele şi dărăpănăturile mele vecinul meu Gherasimov, şi cu fanatismul care-l caracterizează înfiera şi ocăra gîndurile şi ideile dumitale cu privire la originea omului şi a altor fenomene din lumea ce o vedem şi se revolta şi se înfierbînta împotriva sferei dumitale intelectuale şi împotriva orizontului gîndirii dumitale acoperit cu aştri şi aerogliţi. Nu sînt de acord cu Gherasimov în ceea ce priveşte ideile dumitale intelectuale, fiindcă trăiesc şi mă hrănesc numai cu ştiinţa care i-a fost dată neamului omenesc, pentru scoaterea din fundul lumii, văzute şi nevăzute, a metalelor preţioase, a metaloizilor şi briliantelor, dar, totuşi, tătucule, iartă-mă pe mine, gîză abia vizibilă ce sînt, dacă îndrăznesc să dezmint bătrîneşte unele idei ale dumitale cu privire la firea naturii. Gherasimov mi-a comunicat cum că ai fi alcătuit o lucrare în care ai binevoit să expui idei nu prea substanţiale despre oameni şi starea lor incipială, cum şi despre traiul lor din moşi-strămoşi. Ai binevoit să spui că omul se trage din neamurile maimuţeşti ale macacilor, urangutanilor şi aşa mai departe. Iartă-mă pe mine, biet moşneguţ

* Scovergile-s mîncale. (N. trad.)

ce sînt, dar nu-s de părerea dumitale în acest punct important și pot să-ți pun o virgulă. Căci dacă omul, stăpînitorul lumii, cel mai deștept dintre toate ființele respiratorii, s-ar trage din tîmpita și neștiutoarea maimuță, ar avea coadă și un glas sălbatic. Dacă ne-am trage din maimuțe, țiganii ne-ar plimba acum prin oraș ca să ne arate lumii și am plăti bani ca să ne arătăm unul altuia, jucînd la porunca țiganului sau stînd după gratii în menajerie. Sîntem noi oare acoperiți cu păr din cap pînă-n picioare? Da sau nu purtăm haine, spre deosebire de maimuțe? Și oare am mai iubi noi femeia și nu am disprețui-o dacă ar mirosi chiar și de departe ca maimuța pe care o vedem în fiecare marți la Mareșalul Nobilimii?... Iartă-mă pe mine, incultul, pentru faptul că mă amestec în treburile dumitale savante și judec în felul meu bătrînesc și îți impun ideile mele înapoiate și oarecum necioplite, care la oameni savanți și civilizați încap mai curînd în stomac decît în cap. Da, nu pot să tac și nu pot să sufăr cînd savanții gîndesc greșit în mintea lor; de aceea nu pot să nu te contrazic. Gherasimov mi-a comunicat că dumneata nu gîndești just despre Lună, care ne înlocuiește Soarele în ceasurile de întuneric și beznă, cînd oamenii dorm, iar dumneata tragi electricitatea dintr-un loc într-altul și ai idei fanteziste. Nu rîde de moșneagul ce sînt pentru că scriu așa de nemeșteșugit. Dumneata scrii că pe Lună trăiesc și locuiesc neamuri și neamuri. Asta nu poate fi nicicînd, fiindcă dacă pe Lună ar trăi oameni, ei ne-ar masca lumina ei magică și fermecătoare cu casele lor și cu pășunile lor bogate. Și apoi oamenii nu pot trăi fără ploaie, iar ploaia vine în jos, spre Pămînt, și nu merge în sus, spre Lună. Dacă ar trăi pe Lună, oamenii ar cădea în jos, spre Pămînt, și nici asta nu se întîmplă. De pe o Lună locuită ar cădea pe continentul nostru lături și alte murdării. Cum ar putea să trăiască pe Lună oameni, dacă ea există numai noaptea, iar ziua piere? Nici guvernele n-ar putea să dea voie să se trăiască pe Lună, deoarece oricine s-ar putea refugia pe ea și sustrage cu multă ușurință de la diferite obligațiuni din cauza distanței mari și a inaccesibilității ei. Așa că ai scrîntit-o oleacă. După cum mi-a spus Gherasimov, ai scornit și ai tipărit în lucrarea dumitale intelectuală cum că, pe cel mai mare astru, pe Soare, ar fi pete negre. Asta nu poate fi, fiindcă nu se poate niciodată. Cum ai putut să vezi pete pe Soare dacă nu te poți uita la Soare cu ochii simpli omenești și pentru ce-ar avea el pete dacă te poți lipsi de ele? Din ce corp ud sînt făcute aceste pete dacă nu ard? Poate că după părerea dumitale pe Soare trăiesc chiar pești? Iartă-mă pe mine, ciumă otrăvită ce sînt, că am făcut o glumă atît de proastă! Sînt grozav de devotat științei! Rubla, această pînză de corabie ce mînă veacul al nouăsprezecelea, nu are pentru mine nici un preț; în ochii mei, știința o umbrește cu aripile ei întinse spre viitor. Orice descoperire mă chinuiește ca un cui în spate. Cu toate că sînt un ignorant și un moșier de modă veche, totuși eu, nemernic bătrîn, mă ocup și cu știința, și cu desco-

peririle pe care le fac cu miinile mele proprii şi îmi umplu capul meu sec, tigva mea sălbatică, cu ginduri şi cu un complet de cunoştinţe mari. Maica natură este o carte pe care trebuie să o citeşti şi s-o vezi. Am produs multe descoperiri cu mintea mea proprie, descoperiri cum nu le-a scornit încă nici un reformator. Pot spune fără să mă laud că nu sint printre ultimii în ceea ce priveşte cultura, ciştigată prin muncă grea şi nu prin bogăţia părinţilor, adică a tatălui şi a mamei sau a tutorilor, care nenorocesc adesea pe copiii lor cu ajutorul bogăţiei, luxului şi caselor cu şase etaje, cu robi şi sonerii electrice. Iată ce a descoperit mintea mea de trei parale. A descoperit că marea noastră manta de foc, Soarele, joacă o dată pe an dis-de-dimineaţă în mod distractiv şi pitoresc în culori multicolore şi produce cu sclipirea lui minunată o impresie veselă. Altă descoperire. De ce iarna ziua e scurtă şi noaptea lungă, iar vara invers? Iarna ziua e scurtă fiindcă, la fel cu toate celelalte obiecte văzute şi nevăzute, se strînge de frig şi fiindcă Soarele apune devreme, iar noaptea se dilată în urma aprinderii felinarelor şi luminărilor, deoarece se încălzeşte. Apoi am mai descoperit că primăvara cîinii mănîncă iarbă la fel ca oile, iar pentru oamenii de rînd cafeaua este dăunătoare, fiindcă produce ameţeală la cap şi un aspect tulbure la ochi şi alte asemănătoare. Am făcut multe descoperiri şi afară de astea, cu toate că nu am diplome şi adeverinţe. Vino la mine, vecinaşule dragă, zău. Vom descoperi ceva împreună, ne vom ocupa cu literatură şi ai să mă înveţi şi pe mine, spurcatul, diferite calcule.

De curînd am citit în cartea unui învăţat francez că capul leului nu seamănă de loc cu chipul omenesc, cum cred savanţii. Vom vorbi şi de asta. Fă bine şi vino. Vino, bunăoară, chiar miine... Fata mea Nataşenka m-a rugat să aduci cu dumneata nişte cărţi intelectuale. Ea e emanţipată şi pe toţi îi consideră proşti, numai ea e deşteaptă. Adevărul e că tineretul de astăzi se cam manifestă... Peste o săptămînă vine la mine fratele meu Ivan (maiorul), om de treabă, dar, între noi fie zis, cam încuiat şi nu-i plac ştiinţele. Această scrisoare trebuie să ţi-o aducă chelarul Trofim exact la orele opt seara. Dacă ţi-o aduce mai tîrziu, plesneşte-l peste bot, cum fac profesorii, fiindcă cu acest neam de oameni nu trebuie făcut fasoane. Dacă ţi-o aduce mai tîrziu înseamnă că blestematul a trecut pe la circiumă. Obiceiul de a-şi vizita vecinii nu e scornit de noi şi nu se va sfîrşi cu noi; de aceea vino numaidecît cu cărţi şi cu maşinării. Aş veni chiar eu la dumneata, dar sint cam sfielnic din fire şi n-am destulă îndrăzneală. Iartă-mă pe mine, nemernicul, pentru deranj.

Rămîn vecinul dumitale care te stimează, plutonierul în retragere al Oastei Domnului şi făcînd parte dintre nobili.

Vasilii Semi-Bulatov

ESCULAPI RURALI

Un spital al zemstvei. E dimineață.

În lipsa doctorului, plecat la vînătoare cu șeful poliției de plasă, bolnavii sînt examinați de felcerii Kuzma Egorov și Gleb Glebîci. Pacienții sînt cam vreo treizeci la număr. Așteptînd să se isprăvească înscrierea bolnavilor în registru, Kuzma Egorov șade în sala de consultații și bea cafea de cicoare. Gleb Glebîci, care nu s-a spălat și nu s-a pieptănat de cînd l-a făcut mama, șade cu registrul în față, cu pieptul și cu burta lățite pe masă și înscrie, morocănos, bolnavii. Înscrierea se face pentru statistică. Se notează numele de botez, numele tatălui, numele de familie, profesiunea, domiciliul, dacă bolnavul știe carte sau nu, vîrsta, apoi, după examinare, boala și doctoria prescrisă.

— Afurisite penițe, ducă-se pe pustiu! — se burzuluiește Gleb Glebîci, trăgînd în registrul uriaș și pe niște foi volante litere monstruoase, de-o șchioapă. Și ce fel de cerneală e asta? Asta nu-i cerneală, e catran! Mă mir de zemstvă! Ne dă ordin să înscriem bolnavii și trece-n buget două copeici pe an pentru cerneală! Hai, făceți-vă-ncoa! — le strigă el bolnavilor.

Se apropie doi inși: un țăran cu capul îmbrobodit și „basul" Mihailo.

— Cum te cheamă?

— Ivan Mikulov.

— Ai? Cum? Vorbește rusește!

— Ivan Mikulov.

— Ivan Mikulov! Nu pe tine te întreb! Dă-te la o parte! Tu, ălălalt! Numele!

Mihailo zîmbește.

— Ce, nu știi? — întreabă el.

— De ce rînjești? Fi-re-ai să fii! Noi nu mai dovedim cu timpul, și lor le arde de glume! Te întreb cum te cheamă?!

— Parcă nu știi! Ori ești țicnit la cap?

— Știu, dar trebuie să te întreb, că așa-i forma... Și de ce, mă rog, să fiu țicnit la cap?... Nu-s bețiv, ca milostivirea ta. Nu beau de sting... Numele și prenumele?

— De ce să ți le spun dacă le știi și tu? De cinci ani le știi... Sau poate le-ai uitat acum, în al șaselea?

— N-am uitat nimic, dar așa cere forma! Înțelegi? Sau nu știi rusește? Forma!

— Ei, dacă așa-i forma, atunci fie, mînca-te-ar ciuma! Scrie! Mihailov Feodotîci Izmucenko...

— Nu Izmucenko, ci Izmucenkov.

— Fie şi Izmucenkov... Scrie cum vrei, numai să mă lecuieşti... Poţi să scrii şi Ivan Pehiivan... Tot una-i...

— Meseria ?

— Bas.

— Vîrsta ?

— De unde vrei să ştiu ? N-am fost la botez.

— Patruzeci ?

— Poate să fie, poate să nu fie. Pune cum vrei.

Gleb Glebîci se uită lung la Mihailo, stă pe gînduri şi scrie 37. Apoi, după ce se mai gîndeşte, şterge 37 şi scrie 41.

— Ştii carte ?

— Ai mai văzut cîntăreţ de biserică să nu ştie carte ? Mă, da' deştept mai eşti !

— De faţă cu lumea s-ar cădea să-mi spui „dumneata" şi să nu zbieri în halul ăsta. Următorul ! Cine eşti ? Cum te cheamă ?

— Nikifor Pugolov din Haplova.

— Pe ăi din Haplova nu-i îngrijim noi. Următorul.

— Fiţi atît de milostiv... înălţimea voastră ! Am făcut mai bine de douăzeci de verste pe jos...

— Nu-i îngrijim pe ăi din Haplova ! Următorul ! Dă-te la o parte ! Şi nu fuma aici !

— Nu fumez, Gleb Glebîci !

— Atunci ce-ai în mînă ?

— Mi-e degetul oblojit, Gleb Glebîci !

— Vezi să nu fie ţigară ! Pe ăi din Haplova nu-i îngrijim noi ! Următorul !...

Gleb Glebîci a sfîrşit cu înscrierea. Kuzma Egorov şi-a băut cafeaua şi consultaţia începe. Cel dintîi ia asupra sa partea farmaceutică şi trece la farmacie, iar celălalt — partea terapeutică şi îşi pune un şorţ de muşama.

— Maria Zaplaksina ! — strigă, după registru, Kuzma Egorov.

— Aici sînt, taică !

În camera de consultaţii intră o băbuţă măruntă, cu faţa boţită şi pe care parcă a turtit-o soarta vitregă. Se închină, apoi trage o plecăciune adîncă celui ce face pe Esculap.

— Hm... Închide uşa !... Ce te doare ?

— Capul, taică.

— Aşa... Tot capul sau numai jumătate ?

— Tot, taică... tot, zău aşa...

— De ce te înfofoleşti aşa ?... Scoate cîrpa asta ! Capul trebuie să stea la răcoare, picioarele la căldură, iar trupul la o climă temperată... Suferi de stomac ?

— Sufăr, taică...

— Așa... Ia trage-ți pleoapa de jos! Bine, ajunge. Ai anemie... Am să-ți dau niște picături... Cite zece picături dimineața, la prinz și seara.

Kuzma Egorov se așază pe scaun și scrie rețeta.

„Rp. Liquor ferri 3 g, din ăl de-i pe pricliciul ferestrei, că la ăl de pe raft nu ne dă voie Ivan Iakovlici să umblăm în lipsa lui, cite zece picături, de trei ori pe zi. Mariei Zaplaksina."

Băbușca întreabă cu ce să ia picăturile, face o plecăciune și iese. Kuzma Egorov aruncă rețeta la farmacie, prin ferestruica tăiată în perete, și cheamă pe bolnavul următor:

— Timofei Stukotei!

— Prezent!

În camera de consultații intră Stukotei, subțirel și înalt, cu capul mare, aducînd aidoma, de departe, cu un baston cu măciulie.

— Ce te doare?

— Mă doare la inimă, Kuzma Egorici.

— În ce loc?

Stukotei arată sub lingurică.

— Așa... De mult?

— Încă din săptămîna mare... Deunăzi am mers pe picioare și a trebuit să stau jos de vreo zece ori... Mă ia cu frig, Kuzma Egorici... Apoi mă apucă fierbințeiile.

— Hm... Și unde te mai doare?

— Ca să spun drept, toate mă dor, Kuzma Egorîci, dar dumneavoastră căutați-mă numai la inimă; de celelalte nu vă îngrijiți... Pe alelalte să le mai caute și babele... Dați-mi niscaiva spirt, să nu mi se mai aplece mereu la inimă. Parcă mi se tot urcă ceva pe dinăuntru spre gît, se tot urcă și cind mă apucă, de aici, în locul ăsta... cînd mă apucă, apoi... Îmi zic că s-a isprăvit cu mine... Mă împunge și in spinare... Capul mi-e ca un pietroi... Mai și tușesc...

— Poftă de mîncare ai?

— Aș!...

Kuzma Egorov se apropie de Stukotei, îl apleacă și îl apasă cu pumnul sub lingurică.

— Te doare?

— Văleu... văleu... vvv... Doare!

— Dar acum, te doare?

— Vvv... Mor, nu altceva!!!

Kuzma îi mai pune citeva întrebări, cade pe gînduri și îl cheamă în ajutor și pe Gleb Glebici. Începe consultația.

— Scoate limba! — poruncește Gleb Glebîci bolnavului.

Bolnavul deschide o gură cît toate zilele și scoate limba.

— Scoate-o mai mult!

— Mai mult nu pot, Gleb Glebîci!

— Totul se poate pe lumea asta!

Gleb Glebîci se uită un timp la bolnav, se gîndește chinuit la ceva, dă din umeri și iese din camera de consultații fără să scoată o vorbă.

— Cred că-i catar! — strigă el apoi din farmacie.

— Dă-i „olei ricini" și „ammonii caustici"! — strigă Cuzma Egorov. Să se frece pe burtă dimineața și seara! Următorul!

Bolnavul iese din sala de consultații și se îndreaptă spre ferestruica ce dă din farmacie pe coridor. Gleb Glebîci umple o treime din pahar cu ulei de ricin și îl întinde lui Stukotei. Acesta îl bea pe îndelete, își linge buzele, închide ochii și face un semn glumeț că ar vrea și de mîncare, ca după băutură.

— Și ăsta-i spirtul! — strigă Gleb Glebîci, întinzîndu-i o sticluță de amoniac. Freacă-te pe burtă, cu o cîrpă de lînă, dimineața și seara... Sticluța s-o aduci înapoi! Nu te rezema de fereastră! Dă-te la o parte!

De ferestruică se apropie Pelagheia, bucătăreasa părintelui Grigori, zîmbind pînă la urechi și acoperindu-și gura cu broboada.

— Ce doriți? — o întreabă curtenitor Gleb Glebîci.

— Lizaveta Grigorievna vă trimite salutări, Gleb Glebîci, și vă roagă să-i dați niște pastile de mentă.

— Cu plăce-e-re! Sînt gata să fac orice pentru persoane frumoase de sex feminin!

Gleb Glebîci ia de pe raft borcanul cu pastilele de mentă și toarnă o jumătate de borcan în broboada Pelaghiei.

— Spune-i — adaugă el — că Gleb Glebîci zîmbea cu mult sentiment în timp ce-ți dădea pastilele. A primit scrisoarea mea?

— A primit-o și a rupt-o. Lizaveta Grigorievna nu se ocupă cu dragostea.

— Ce cochetă e! Spune-i că e o cochetă!

— Mihailo Izmucenkov! — strigă Kuzma Egorov. În camera de consultații intră „basul" Mihailo.

— Salut, Mihail Feodotîci! Plecăciune! Ce te doare?

— Gîtul, Kuzma Egorici! La drept vorbind, am venit la dumneata mai mult... ca să binevoiești să-mi dai un sfat pentru sănătatea mea... Nu că mă doare tare, dar îmi pricinuiește pagubă... Din cauza bolii nu pot să cînt, și dirijorul corului îmi scade patruzeci de copeici. Pentru priveghiul de ieri mi-a scăzut douăzeci și cinci de copeici. Astăzi a fost parastas la boieri, au dat trei ruble pentru cor,

dar, din cauza bolii, mie nu mi-a venit mai nimic. Cu voia dumitale, pot să-ți declarez, în privința gîtlejului meu, că hîrîie tare și mă rîcîie rău. Să juri că am în gît un motan, care mă tot zgîrie cu ghearele... Hîr, hîr...

— Asta, vasăzică, de la băuturile alcoolice ți se trage...

— Nu pot să-ți spun, propriu-zis, de unde mi se trage boala, dar, cu voia dumitale, pot să-ți exprim că băuturile alcoolice n-au efect decît la tenori; la bași n-au de loc. De pe urma băuturii, basul se face mai plin, Kuzma Egorîci, mai impunător... La bași are mai mult efect răceala.

La ferestruică se ivește capul lui Gleb Glebîci.

— Ce să dau babei? — întreabă el. Fierul de pe fereastră s-a isprăvit. Am să deschid pe cel de pe raft.

— Nu, nu! Ivan Iakovlici nu ne dă voie. O să se facă foc!

— Atunci ce să-i dau?

— Aia!

În limbajul lui Gleb Glebîci „aia" înseamnă „bicarbonat".

— N-ar trebui să bei băuturi alcoolice!

— N-am mai băut de trei zile... La mine, totul se trage din răceală... E drept că votca produce și bașilor răgușeală, dar, după cum știi, Kuzma Egorîci, octava se face mai bună de pe urma răgușelii... Noi nu putem fără votcă... Ce fel de cîntăreț ar fi ăla care n-ar bea votcă? N-ar fi cîntăreț, ci, iartă-mi expresia, o curată ironie!... De n-aș avea îndeletnicirea asta, nici n-aș lua-o în gură, blestemata de ea! Votca este sîngele satanei...

— Uite ce e... Am să-ți dau un praf... Dizolvă-l într-o sticlă cu apă și clătește-ți gîtul dimineața și seara.

— Pot să și înghit?

— Poți.

— Foarte bine... Te apucă ciuda cînd nu e voie să înghiți ceva. Îți clătești gura, ți-o tot clătești, și apoi scuipi... Păcat! Acum, uite ce vreau eu, propriu-zis, să te întreb... Dat fiind că sînt cam slab de mațe și că, din pricina asta, mi se ia sînge în fiecare lună și beau niște ierburi, aș vrea să știu, cu voia dumitale, dacă pot să mă însor?

Kuzma Egorov se gîndește un timp, apoi spune:

— Nu, nu te sfătuiesc!

— Îți mulțumesc din toată inima... Strașnic tămăduitor mai ești, Kuzma Egorîci! Mai bun ca orice doctor! Zău așa!...

Kuzma Egorov pleacă modest ochii săi mici și prescrie, sigur de el, „natri bicarbonici", adică bicarbonat de sodiu.

PĂCĂTOSUL DIN TOLEDO

(Traducere din spaniolă)

„Celui ce va arăta unde se află vrăjitoarea care se ascunde sub numele de Maria Spalanzo sau celui ce o va aduce vie sau moartă în fața judecătorilor i se vor ierta toate păcatele."

Iscălită de episcopul Barcelonei și de patru judecători, această înștiințare se putea citi pe toate zidurile cetății, într-una din acele zile, de mult apuse, care vor rămîne de-a pururi o rușine de neșters în istoria Spaniei și poate chiar în aceea a omenirii.

Înștiințarea fu citită de toată Barcelona și fu urmată de o adevărată prigoană. Șaizeci de femei care semănau cu vrăjitoarea fură întemnițate și rudele lor schingiuite... Pe atunci era înrădăcinată credința neroadă că vrăjitoarele au darul de a se preface în pisici, cîini și alte viețuitoare, care trebuiau să fie neapărat negre. Se spunea că deseori vînătorul care tăia laba vreunei jivine ce-l atacase și o ducea acasă ca trofeu, cînd își deschidea tolba nu mai găsea în ea decît o mînă însîngerată, în care recunoștea mîna nevestei sale. Locuitorii Barcelonei uciseră toate pisicile și toți cîinii negri, dar nu aflară în aceste jertfe zadarnice pe femeia pe care o căutau.

Maria Spalanzo era fiica unui mare negutător din Barcelona. Tatăl ei era francez, iar mama spaniolă. De la tată moștenise nepăsarea galică și acea veselie fără de margini, care face farmecul franțuzoaicelor, iar de la mamă, un trup cu adevărat spaniol. Frumoasă, veșnic veselă, deșteaptă, își închinase viața voioasei trîndăvii spaniole și artei, și la vîrsta de douăzeci de ani nu vărsase încă nici o singură lacrimă... Era fericită ca un copil... În ziua în care împlini douăzeci de ani se mărită cu navigatorul Spalanzo, cunoscut de toată Barcelona, un spaniol foarte frumos și, după cît se spunea, foarte învățat. Se luară din dragoste. Bărbatul ei, care o iubea la nebunie, îi jurase că se va omorî dacă nu o va face fericită.

A doua zi după nuntă, soarta ei era pecetluită.

Spre seară, ieșise din casă ca să se ducă să-și vadă mama și se rătăcise. Barcelona e un oraș întins, și nu orice spaniol este în stare să-ți arate care e drumul cel mai scurt de la un capăt la celălalt. În drum întîlni un tînăr călugăr.

— Pe unde s-o iau ca să ajung mai ușor în strada Sfîntul Marc? — îl întrebă ea.

Călugărul se opri și, muncit de un gînd, o învălui într-o privire cercetătoare. Soarele apusese. Luna, care tocmai răsărea, scălda cu razele ei reci chipul minunat al Mariei. Nu degeaba atunci cînd cîntă femeile poeții amestecă și Luna. La lumina ei, femeia este de o sută

de ori mai frumoasă. Din pricină că Maria mersese grăbită, minunatul ei păr negru se despletise și i se împrăștiase pe umeri și pe pieptul zbuciumat de răsuflarea-i neliniștită... Încercînd să și-l adune cu amîndouă miinile, își dezgolise brațele pînă la cot.

— Jur pe sîngele sfîntului Ianuarie că ești vrăjitoare! — strigă deodată tînărul călugăr.

— Dacă n-ai fi călugăr, aș crede că ești beat — răspunse ea.

— Ești vrăjitoare!!!

Și călugărul mormăi printre dinți un descîntec.

— Unde-i ciinele care alerga acum cîteva clipe înaintea mea? Ciinele acela s-a prefăcut în tine! Am văzut-o cu ochii mei. Și știu ce inseamnă asta! N-am trăit nici douăzeci și cinci de ani și am dat de gol cincizeci de vrăjitoare. Tu ești a cincizeci și una! Eu sînt Augustin...

Spunînd acestea, călugărul făcu semnul crucii, îi întoarse spatele și se făcu nevăzut.

Maria auzise și ea de Augustin... Aflase multe despre el de la părinții ei. Îl știa stîrpitor de vrăjitoare, plin de rîvnă și autor al unei cărți de înaltă învățătură. În această carte, el blestema femeile și ii ura pe bărbați, ca fiind născuți din femeie.

După ce mai făcu vreo cinci sute de pași, Maria dădu iarăși de Augustin. Pe sub poarta unei case mari, deasupra căreia se afla o lungă inscripție latinească, ieșiră patru mogîldețe negre. Aceste patru mogîldețe o lăsară să treacă, apoi se luară după ea. În una dintre ele îl recunoscu pe același Augustin. O urmăriră pînă acasă.

Trei zile după această întîlnire cu Augustin, un om îmbrăcat in negru, cu fața puhavă, rasă, după toate semnele un judecător, veni la Spalanzo. Omul acela porunci navigatorului să se înfățișeze de îndată la episcop.

— Femeia ta e vrăjitoare! — îi declară episcopul lui Spalanzo.

Navigatorul păli.

— Mulțumește celui de sus! — continuă episcopul. Un om înzestrat de dumnezeu cu neprețuitul dar de a dibui în oameni duhul necurat ne-a deschis ochii, nouă și ție. El a văzut cum vrăjitoarea s-a prefăcut într-un ciine negru și cum ciinele negru s-a prefăcut apoi în nevastă-ta...

— Nu-i vrăjitoare, ci... nevasta mea! — bolborosi Spalanzo buimăcit.

— Nu poate fi nevasta unui catolic! E nevasta satanei! Se poate, nenorocitule, să nu-ți fi dat pînă acum seama că te-a înșelat în nenumărate rînduri cu necuratul? Du-te acasă și adu-o numaidecit aici...

Episcopul era un om foarte invățat. După părerea lui, cuvîntul „femina" se trage din două cuvinte: „fe" și „minus", pe temeiul — chipurile legitim — că femeia are mai puțină credință...

Spalanzo se făcu mai alb ca un cadavru. Ieşind din palatul episcopal, îşi cuprinse capul în miini. Unde şi cui putea să dovedească el că Maria nu era vrăjitoare? Cine să nu creadă ceea ce credeau călugării? Acum toată Barcelona avea să fie încredinţată că nevastă-sa e vrăjitoare! Toată! Nu-i nimic mai uşor decît să încredinţezi de un lucru nemaipomenit pe un om prost, şi spaniolii sînt toţi nişte proşti!

— Nu se află pe lume popor mai prost decît cel spaniol! — îi spusese pe timpuri pe patul de moarte tatăl său, un medic încercat. Dispreţuieşte-i pe spanioli şi nu crede în ceea ce cred ei!

Spalanzo credea în ceea ce cred spaniolii, dar nu crezu cuvintele episcopului. Îşi cunoştea bine nevasta şi era încredinţat că femeile se fac vrăjitoare numai la bătrîneţe...

— Mario, călugării vor să te ardă pe rug! — îi spuse el nevestei, întorcîndu-se acasă de la episcop. Spun că eşti vrăjitoare şi mi-au poruncit să te aduc în faţa lor... Ascultă, nevastă! Dacă eşti într-adevăr vrăjitoare, atunci — dumnezeu să te ierte! — prefă-te într-o pisică neagră şi fugi undeva; dacă însă n-ai în tine pe duhul necurat, n-am să te predau călugărilor. Ei îţi vor pune o zgardă şi nu te vor lăsa o clipă să te odihneşti pînă ce nu te vei pîrî singură. Încă o dată îţi spun: dacă eşti vrăjitoare, fugi.

Maria nu se prefăcu în pisică neagră şi nici nu fugi... Se porni pe plîns şi începu să se roage lui dumnezeu.

— Ascultă! — îi spuse Spalanzo femeii sale, cutremurată de plîns. Răposatul meu tată îmi spunea că va veni curînd vremea cînd lumea va rîde de cei ce cred în vrăjitoare. Tatăl meu nu credea în dumnezeu, dar spunea întotdeauna adevărul. Trebuie, aşadar, să te ascunzi undeva şi să aştepţi acea vreme... E foarte uşor! În port se drege corabia fratelui meu, Hristofor. Am să te ascund în corabia aceea şi n-ai să ieşi din ea pînă ce nu va veni vremea despre care vorbea tatăl meu... După spusele lui, acea vreme nu poate să mai întîrzie mult...

Seara, Maria se afla în fundul corăbiei şi, tremurînd de frig şi de spaimă, trăgea cu urechea la plescăitul valurilor şi aştepta cu nerăbdare vremea de necrezut pe care o prorocise tatăl lui Spalanzo.

— Unde-i nevastă-ta? — îl întrebă episcopul pe Spalanzo.

— S-a prefăcut într-o pisică neagră şi a fugit — minţi Spalanzo.

— Mă aşteptam la asta, o prevedeam! Dar nu-i nimic. Îi dăm noi de urmă... Mare-i darul lui Augustin! Ce minunat dar! Du-te în pace şi nu te mai însura a doua oară cu o vrăjitoare! S-au văzut împrejurări în care duhurile necurate treceau din neveste în bărbaţi... Anul trecut am ars pe rug un catolic drept-credincios care, prin atingerea cu o femeie necurată, fără voia sa, îşi dăduse satanei sufletul... Du-te!

Maria stătu mult timp pe corabie. Spalanzo venea s-o vadă în fiecare noapte şi îi aducea toate cele trebuincioase. Stătu o lună, stătu

două, stătu şi a treia, dar vremea mult dorită tot nu venea. Tatăl lui Spalanzo avea dreptate, dar cîteva luni nu-s de ajuns pentru a spulbera asemenea superstiţii. Viaţa acestora e lungă ca a peştilor şi le trebuie secole întregi ca să moară. Maria se obişnuise cu noul ei trai şi începea chiar să-şi bată joc de călugări, cărora le spunea ciori... Ar fi trăit încă mult astfel şi poate ar fi şi plecat cu corabia în ţări îndepărtate — după cum spunea Hristofor, cît mai departe de neroada Spanie — dacă nu s-ar fi întîmplat o groaznică nenorocire, ce nu mai putu fi îndreptată.

Înştiinţarea episcopului pe care locuitorii Barcelonei şi-o treceau din mînă în mînă şi care fusese lipită în toate pieţele şi tîrgurile ajunse şi în mîinile lui Spalanzo.

După ce o citi, navigatorul căzu pe gînduri. Îl ademenea iertarea păcatelor, făgăduită la sfîrşitul înştiinţării.

— Bine ar fi să dobîndesc iertarea păcatelor! — oftă el.

Spalanzo se socotea un mare păcătos. Conştiinţa lui era încărcată cu o sumedenie de păcate, din acelea pentru care mulţi catolici fuseseră arşi pe rug sau pieriseră în schingiuiri. În tinereţe, Spalanzo stătuse la Toledo, care în vremea aceea era locul de întîlnire a vrăjitorilor şi a celor care se ocupau cu magia... În veacurile al XII-lea şi al XIII-lea, matematicile ajunseseră la Toledo la o înflorire mai mare decît în orice alt loc din Europa. Într-o aşezare spaniolă, de la matematici pînă la magie nu-i decît un pas. Spalanzo se îndeletnicise şi el cu magia, sub îndrumarea tatălui său. Cerceta măruntaiele animalelor şi aduna ierburi neobişnuite... Într-o zi, pe cînd pisa ceva într-o piuliţă de fier, duhul necurat ieşise cu o trosnitură groaznică din piuliţă, întruchipat într-o flacără albăstruie. Toată şederea lui la Toledo era o înlănţuire de păcate de acest soi. Plecînd din Toledo, după moartea tatălui său, Spalanzo fusese curînd cuprins de groaznice mustrări de conştiinţă. Un călugăr, medic bătrîn şi foarte învăţat, îi spusese că nu va fi dezlegat de păcatele sale dacă nu va izbuti să obţină iertarea lor printr-o faptă care să iasă cu totul din comun. Spalanzo era gata să dea orice ca să-şi uşureze sufletul de amintirea vieţii sale ruşinoase din Toledo şi ca să scape de iad. Dacă pe vremea aceea s-ar fi vîndut în Spania indulgenţe, el şi-ar fi dat şi jumătate din avere. De nu l-ar fi oprit îndeletnicirile, ar fi pornit pe jos în hagialîc la locurile sfinte.

„Dacă n-aş fi bărbatul ei, aş preda-o..." — îşi spuse el, citind încă o dată înştiinţarea episcopului.

Gîndul că i-ar fi de ajuns să rostească un singur cuvînt pentru a obţine iertarea păcatelor îi intrase în cap ca un cui şi nu-i dădea pace zi şi noapte... Îşi iubea nevasta, o iubea mult... Fără această dragoste, fără această slăbiciune, pe care numai călugării din Toledo

o disprețuiau atît de tare, poate că ar fi putut... Arătă înștiințarea și fratelui său Hristofor...

— Dacă ar fi cu adevărat vrăjitoare și de n-ar fi atît de frumoasă, aș preda-o — îi spuse fratele. Iertarea păcatelor e un lucru mare... Dar n-o să pierdem nimic dacă așteptăm moartea Mariei și o predăm acestor ciori moartă. N-au decît să-i ardă hoitul... Pe morți nu-i doare. Maria va muri cînd noi vom fi bătrîni și tocmai la bătrînețe vom avea nevoie de iertarea păcatelor...

Vorbind astfel, Hristofor se porni pe un rîs strașnic și își bătu fratele pe umăr.

— S-ar putea să mor înaintea ei ! — șopti Spalanzo. Dar jur pe dumnezeu că aș preda-o dacă nu i-aș fi bărbat.

O săptămînă mai tîrziu, Spalanzo se plimba pe puntea corăbiei mormăind :

— O, dacă ar fi moartă ! Vie n-am s-o predau, nu ! Dar moartă aș preda-o. I-aș înșela pe acești blestemați ciorоi bătrîni și aș obține de la ei iertarea păcatelor !

Și neghiobul de Spalanzo o otrăvi pe sărmana lui nevastă...

Cadavrul Mariei fu dus de Spalanzo în fața judecătorilor și ars pe rug.

Spalanzo dobîndi iertarea păcatelor sale din Toledo... Fu iertat pentru faptul că învățase să lecuiască oamenii și se îndeletnicise cu o știință care mai tîrziu căpătă numele de chimie. Episcopul îl lăudă și îi dărui o carte scrisă de el. În acea carte, învățatul episcop scria că, de cele mai multe ori, diavolii sălășluiesc în femei cu părul negru, fiindcă părul negru are culoarea diavolilor.

O NOAPTE DE GROAZĂ

Ivan Petrovici Parastasov * se îngălbeni la față, coborî fitilul lămpii și începu cu glas tulburat :

— Era în anul 1883. O piclă groasă și întunecoasă învăluia pămîntul în acea noapte de ajun, pe cînd mă întorceam acasă venind de la un prieten, astăzi decedat, cu care zăbovisem, împreună cu alții, la o ședință de spiritism. Nu știu de ce, dar ulicioarele pe care treceam nu erau de loc luminate, astfel că eram nevoit să merg aproape pe dibuite. Locuiam la Moscova, lîngă biserica „Adormirea

* Parastasov — Panihidin în textul rus. (N. red.)

maicii domnului", în casa funcționarului Cadavrov *, și deci într-unul din colțurile cele mai pustii ale Arbat **-ului. Eram frămîntat de gînduri negre, apăsătoare...

„Viața ta se apropie de sfîrșit... Căiește-te..."

Aceasta era fraza pe care mi-o spusese în timpul ședinței Spinoza, al cărui spirit reușisem să-l invoc. Îl rugasem să repete, și farfurioara nu numai că repetase, dar adăugase chiar: „În noaptea asta". Nu cred în spiritism, dar gîndul morții, și chiar o simplă aluzie la ea, mă umple de jale. Moartea nu poate fi ocolită, domnilor, ea este ceva inerent, și totuși perspectiva ei nu poate fi acceptată de mintea omului... Și cum mergeam învăluit de întunericul rece, de nepătruns, fără să văd în jur țipenie sau să aud grai omenesc, biciuit de picăturile de ploaie ce-mi jucau nebunește înaintea ochilor și împins de vîntul care gemea jalnic deasupra capului meu, simțeam o groază nelămurită și inexplicabilă ce punea treptat stăpînire pe mine. Eu, omul fără superstiții, iuțeam pasul, temîndu-mă să întorc capul și să privesc în lături. Mi se părea că dacă aș fi făcut-o, aș fi zărit cu siguranță năluca morții."

Parastasov trase aer în piept, bău un pahar cu apă și continuă:

— Această groază nelămurită, pe care nu se poate să n-o înțelegi, nu m-a slăbit nici în timp ce urcam la etajul trei al casei Cadavrov, nici cînd am intrat în odaia mea. Modesta-mi locuință era cufundată în întuneric. Vîntul se tînguia în horn și bătea din cînd în cînd în portița răsuflătorii, ca și cum s-ar fi rugat să-l las să intre la căldură.

„Dacă ar fi să-i dau crezare lui Spinoza — am zîmbit eu —, ar însemna să mor la noapte în tovărășia acestor bocete. E cam sinistru, n-am ce zice!"

Am dat să aprind un chibrit... O răbufneală nebună de vînt trecu alergînd pe acoperiș. Plînsul înfundat din sobă se auzi ca un urlet mînios. Undeva, jos, bufni un oblon pe jumătate smuls de vînt, iar portița răsuflătorii scînci jalnic, cerînd ajutor...

„E rău de cei fără adăpost pe o noapte ca asta" — mi-a trecut prin gînd.

Dar nu mai era vreme să mă las furat de asemenea cugetări. În timp ce gămălia de sulf a chibritului meu ardea cu o flacără albăstruie, am aruncat o privire prin odaie și am fost izbit de o priveliște neașteptată, înfiorătoare... Păcat că vîntul nu mi-a stins în clipa aceea chibritul! Poate că atunci n-aș fi zărit acel lucru care a făcut să mi se ridice părul măciucă. Am scos un țipăt, am făcut un pas spre ușă și, înspăimîntat, înnebunit, am închis ochii...

În mijlocul odăii se afla un sicriu.

---

* Cadavrov — Trupov în textul rus. (N. red.)
** Arbat — cartier în Moscova. (N. red.)

Mica flacără albăstruie nu arsese mult, dar de ajuns ca să-l văd așa cum arăta... Brocartul trandafiriu, sclipind mărunt, crucea de fire de aur de pe capac... Există lucruri, domnilor, care iți rămîn intipărite în minte, cu toate că nu le-ai văzut decît in străfulgerarea unei clipe. Așa a fost și cu sicriul acesta. L-am zărit doar o secundă, dar îmi aduc aminte de el în cele mai mici amănunte. Era un sicriu pentru un om de statură mijlocie și, judecînd după culoarea lui trandafirie, destinat unei fete tinere. Brocartul scump, picioarele, mînerul de bronz, — totul dovedea că defuncta fusese bogată.

N-am mai stat să chibzuiesc; m-am năpustit ca un bezmetic afară din odaie și m-am repezit in jos, pe scară. Scara era cufundată în întuneric; coridorul, de asemenea. Picioarele mi se încurcau in poalele șubei și e de mirare cum de nu mi-am frînt gîtul. Trezindu-mă în stradă, m-am sprijinit de un felinar ud și am încercat să-mi vin în fire. Inima îmi bătea năucă și abia îmi mai trăgeam sufletul...

Una dintre ascultătoare cobori și mai mult fitilul lămpii și se trase mai aproape de povestitor. Acesta urmă:

— Nu m-aş fi mirat dacă mi-aş fi găsit odaia în flăcări, dacă aş fi dat acolo peste un hoț sau un cîine turbat... Nu m-aş fi mirat dacă ar fi căzut tavanul, dacă s-ar fi prăbuşit podeaua, dacă s-ar fi surpat pereții. Toate acestea sînt fireşti, posibile. Dar un sicriu? Cum ajunsese acolo? Cine îl adusese? De unde apăruse? Ce căuta în odaia sărăcăcioasă a unui mic funcționar sicriul acela scump, de femeie, destinat, pesemne, unei tinere aristocrate? Era gol sau adăpostea înăuntrul lui un cadavru? Și cine era ea, tînăra bogătașă care părăsise viața înainte de vreme și care-mi făcea o vizită atît de ciudată, atît de îngrozitoare? Chinuitor mister!

„Dacă nu-i minune, e cu siguranță o crimă la mijloc" — mi-a fulgerat prin minte.

Și am început să mă pierd în presupuneri. Cît lipsisem de acasă, ușa fusese încuiată... și locul unde lăsam de obicei cheia nu era cunoscut decît de prietenii mei cei mai apropiați. Doar nu ei aduseseră acolo sicriul! Îmi spuneam, de asemenea, că acesta fusese poate transportat la adresa mea din greşeala unor antreprenori de pompe funebre. Se putea întîmpla ca ei să se fi înşelat, să fi încurcat etajul sau ușa și să fi dus sicriul altundeva decît acolo unde trebuia. Cine nu știe însă că domnii aceştia nu părăsesc odaia înainte de a-și primi plata muncii lor sau cel puțin un bacșiș?

„Spiritele mi-au prezis moartea — gîndeam eu. Să fie oare tot ele care și-au dat osteneala să-mi furnizeze și sicriul?"

Nu cred și nu credeam în spiritism, domnilor, dar o asemenea coincidență putea să cufunde într-o criză de misticism chiar și un filozof.

„Toate acestea sînt prostii, iar eu sînt fricos ca un iepure — mi-am zis. A fost o iluzie optică și atîta tot! Cînd am ajuns acasă eram într-o stare de spirit atît de funebră, incît nici nu e de mirare că nervii mei obosiți au văzut un sicriu... A fost cu siguranță o iluzie optică! Fiindcă ce altceva ar fi putut fi?"

Ploaia îmi biciuia fața, iar vîntul se juca mînios cu poalele șubei mele, cu căciula... Mă pătrunseseră frigul și umezeala pînă la piele. Trebuia să mă duc undeva, dar... unde? Înapoi acasă ar fi însemnat să mă supun riscului de a zări încă o dată sicriul, și aceasta era peste puterile mele. Să rămîn singur, fără țipenie de om în apropierea mea și fără să aud grai omenesc, față în față cu un sicriu în care zăcea poate un cadavru, însemna să înnebunesc. Dar nici în stradă, în frigul și în ploaia aceea torențială, nu mai puteam să stau.

M-am hotărît să mă duc să petrec noaptea la prietenul meu Kolivov *, care, nu mult după aceea, precum știți și dumneavoastră, s-a împușcat. Locuia în camerele mobilate ale negustorului Skeletov **, din Fundătura Morții ***.

Parastasov își șterse sudoarea rece care-i îmbrobona fruntea palidă și, după un oftat adînc, continuă:

— Nu mi-am găsit însă prietenul acasă. După îndelungate bătăi în ușă, înțelegînd că era plecat, am dibuit cheia pe pervaz, am deschis și am intrat înăuntru. Mi-am aruncat șuba udă pe podea, am bîjbîit prin întuneric pînă la divan și m-am așezat să mă odihnesc. Era întuneric... Vîntul șuiera jalnic în rotița de ventilație a ferestrei. În sobă, un greier țîrîia monoton. La Kremlin începuse să dangăne clopotele, chemînd credincioșii la utrenia Crăciunului. M-am grăbit să aprind un chibrit. Dar lumina nu m-a izbăvit de starea de spirit întunecată în care mă aflam, ci, dimpotrivă: o groază ucigătoare, de nedescris, a pus din nou stăpînire pe mine... Am scos un țipăt, m-am clătinat și, fără să-mi mai dau seama ce fac, m-am repezit afară din cameră...

În odaia prietenului meu văzusem același lucru ca și la mine — un sicriu!

Sicriul acesta însă era aproape de două ori mai mare decît al meu și avea o culoare pămîntie, care îi dădea un aer cu totul lugubru. Cum ajunsese aici? Nu mai încăpea nici o îndoială că eram victima unor iluzii optice... Doar nu putea să se afle în fiecare odaie cîte un sicriu! Aveam, desigur halucinații, nervii îmi erau bolnavi. Oriunde m-aș fi dus în clipa aceea aș fi dat cu ochii de sălașul înfricoșător al morții. Îmi pierdusem deci mințile, mă îmbolnăvisem de un fel de „sicriomanie" și nu era nevoie să caut prea departe ca să aflu cauza acestei scrînteli; era de ajuns să-mi aduc aminte de ședința de spiritism și de cuvintele lui Spinoza...

„Sînt nebun! — m-am gîndit eu în culmea deznădejdii, apucîndu-mă cu mîinile de cap. Doamne! Ce să fac?!"

Urechile îmi vîjîiau, picioarele mi se muiaseră... Turna cu găleata, vîntul mă pătrundea pînă la oase și nu mai aveam nici șubă, nici căciulă. Să mă întorc în cameră după ele mi-ar fi fost cu neputință, peste puteri... Groaza mă cuprinsese în îmbrățișarea ei de gheață. Părul mi se ridicase vîlvoi, de pe frunte mi se prelingea o sudoare rece, și totuși eram încredințat că nu fusese decît o halucinație.

— Ce puteam să fac? — continuă Parastasov. Înnebuneam și riscam să răcesc groaznic. Din fericire, mi-am adus aminte că în

* Kolivov — Upokoiev în textul rus. (N. red.)
** Skeletov — Cerepov în textul rus. (N. red.)
*** Fundătura Morții — Fundătura Mortvîi. (N. red.)

apropiere de Fundătura Morții locuia doctorul Țintirimov *, tînăr absolvent al Facultății de medicină și bun prieten al meu, cu care în noaptea aceea fusesem împreună la ședința de spiritism. M-am grăbit să mă duc la el... Pe atunci nu era încă însurat cu negustoreasa cea bogată și locuia cu chirie la etajul patru, în casa consilierului de stat Cavourin **.

Dar nervii mei erau sortiți să îndure o nouă lovitură. În timp ce urcam spre apartamentul lui Țintirimov, un zgomot de nedescris mi-a izbit auzul. Deasupra mea cineva alerga tropăind apăsat și trîntind cu putere ușile.

— Ajutor! — am auzit eu un țipăt care mi-a pătruns în creier ca un sfredel. Ajutor! Paznici!

O clipă mai tîrziu, o siluetă neagră, cu șubă și cilindru cobora scara val-vîrtej venind spre mine...

— Țintirimov! — am exclamat eu recunoscîndu-mi prietenul. Dumneata ești? Ce-ai pățit?

Ajuns în dreptul meu, Țintirimov s-a oprit și m-a apucat convulsiv de mînă. Era alb ca varul, gîfîia și tremura din tot trupul. Avea a privire rătăcită, pieptul i se zbuciuma furtunos...

— Parastasov, dumneata ești? — m-a întrebat el cu un glas tremurat. Ești într-adevăr dumneata? Te văd atît de palid, parcă ai fi o stafie. Nu cumva ești o halucinație?... Doamne... e înfricoșător...

— Dar ce-ai pățit? Ești descompus!

— Uf, lasă-mă să-mi vin în fire, dragul meu... Sînt bucuros că te văd, dacă ești într-adevăr dumneata și nu o iluzie optică. Blestemată ședință de spiritism... Mi-a zdruncinat nervii în așa hal încît închipuiește-ți că, întorcîndu-mă adineauri acasă, mi s-a părut că văd în odaia mea... un sicriu!

Nu-mi venea să-mi cred urechilor. L-am rugat să-mi mai spună o dată.

— Un sicriu, un adevărat sicriu! — a repetat doctorul, așezîndu-se istovit pe o treaptă. Nu sînt fricos din fire, dar și dracul s-ar speria dacă după o ședință de spiritism ar da prin întuneric de un sicriu!

I-am povestit atunci, bîlbîindu-mă și încurcîndu-mă în vorbe, de sicriele pe care le văzusem și eu.

Timp de cîteva clipe ne-am uitat unul la altul, cu ochii holbați și gura căscată. Apoi am început să ne ciupim ca să ne convingem că nu avem halucinații.

— Simțim amîndoi durerea — a conchis doctorul. Prin urmare, nu dormim în momentul de față și nu ne vedem unul pe altul în vis. Deci sicriele, al meu și cele două ale dumitale, nu sînt o iluzie optică, ci un fapt real. Ce-i de făcut, taică?

După ce am înghețat o oră întreagă pe scara rece, pierzîndu-ne în fel de fel de ipoteze, ne-am hotărît să ne biruim lașitatea, să trezim servitorul de la etaj și să ne ducem tustrei în camera doctorului. Așa am și făcut. Intrînd în odaie, am aprins o luminare și am văzut într-adevăr un sicriu, îmbrăcat în brocart alb, cu franjuri și ciucuri de aur. Servitorul și-a făcut evlavios semnul crucii.

— Acum putem afla — a spus doctorul galben la față și tremurînd ca varga — dacă acest sicriu este gol sau... locuit!

* Țintirimov — Pogostov în textul rus. (N. red.)
** Cavourin — Kladbișcenski în textul rus. (N. red.)

După ce a şovăit citeva lungi minute între groază şi curiozitate, doctorul s-a aplecat cu dinţii încleştaţi şi a smuls capacul de pe sicriu. M-am apropiat să privesc şi eu înăuntru şi...

Sicriul era gol...

Nu se afla în el nici un cadavru; în schimb am găsit o scrisoare cu următorul conţinut:

„Dragă Ţintirimov! Ştii, desigur, că afacerile socrului meu merg cît se poate de prost. S-a înglodat în datorii pînă peste cap. Mîine sau poimîine urmează să i se pună sechestru pe avere, ceea ce, îţi dai seama, va nenoroci definitiv familia lui şi a mea, pătîndu-ne cinstea, care pentru mine e lucrul cel mai de preţ. La consiliul de familie de ieri am hotărît să ascundem tot ce avem mai bun şi mai scump. Dat fiind că întreaga avere a socrului meu constă în sicrie (după cum ştii, el este cel mai vestit meşter de sicrie din oraş), am hotărît să ascundem sicriele cele mai bune. Mă adresez ţie ca unui adevărat prieten. Ajută-ne, salvează-ne averea şi onoarea! În speranţa că ne vei ajuta să ni le păstrăm, îţi trimit, dragul meu, un sicriu, pe care te rog să-l ascunzi la tine şi să-l ţii pînă ce ţi-l voi cere. Fără ajutorul cunoscuţilor şi al prietenilor noştri sîntem pierduţi. Sper că nu mă vei refuza, mai ales că sicriul nu va rămîne la tine mai mult de o săptămînă. Am trimis tuturor celor pe care îi socotesc prieteni adevăraţi cîte unul şi îmi pun toată nădejdea în mărinimia şi nobleţea lor sufletească. Cu drag, Ivan Tidvov" *.

După întîmplarea asta m-am căutat timp de vreo trei luni de zile la un doctor de nervi, pe cînd prietenul nostru, ginerele meşterului de sicrie, şi-a salvat onoarea şi averea, şi-a deschis o antrepriză de pompe funebre şi face negoţ cu monumente şi lespezi funerare. Afacerile nu prea îi merg bine şi de aceea, în fiecare seară, cînd intru în odaie, mă tot tem să nu zăresc lîngă pat vreun monument de marmură albă sau vreun catafalc.

POSTFAŢĂ

Se împlinesc, în luna ianuarie 1960, o sută de ani de la naşterea unuia dintre cei mai de seamă scriitori ai lumii, Anton Pavlovici Cehov. Acest eveniment, sărbătorit de Consiliul Mondial al Păcii, constituie prilejul de a vorbi despre o personalitate cuceritoare prin modestie, prin sobrietate şi prin calda ei omenie.

Cehov este scriitorul genial care, cu o profundă cunoaştere a relaţiilor umane, într-un stil de o uimitoare concentrare, a evocat în lucrări de mică întindere lumea societăţii ţariste de la sfîrşitul secolului trecut. Prin mijlocirea operei sale — analiză cuprinzătoare şi adîncă a viciilor fundamentale care defineau ţarismul —, cititorii au dobîndit noi puteri de înţelegere a unei orînduiri în care omul era condamnat la mizerie, la umilinţă, la singurătate. Durerea foamei, dar mai ales a conştiinţei jignite, suferinţa inteligenţei în faţa agre-

* Tidvov — Celiustin în textul rus. (N. red.)

siunii prostiei, chinul inimii în fața brutalității și a egoismului au fost descrise și denunțate de Cehov.

Anton Pavlovici Cehov s-a născut la Taganrog. Copilăria i-a fost un calvar. Micul Anton era sculat cu noaptea în cap, constrîns să cînte la biserică, pus să robotească în prăvălioara părintească, ofensat la fiecare pas. Regimul silnic de muncă, lipsa permanentă de somn și pe deasupra desele pedepse corporale rezumă copilăria lui Cehov. Liceul nu va constitui eliberarea mult visată. În această instituție cazonă — în care corpul profesoral reprezenta o autoritate pe cît de absolută, pe atît de opacă la elanurile, naivitățile și visurile adolescenților — domnea un spirit obtuz, care reprima orice izbucnire de tinerețe, orice tresărire de inteligență. Cînd, cîțiva ani mai tîrziu, Pavel Egorovici Cehov va fi silit să-și lichideze prăvălioara de mărunțișuri și să plece la Moscova, Antoșa va rămîne singur la Taganrog să-și continue cursurile. Erau suficiente motive de întristare pentru tînărul Cehov: înstrăinarea de cei dragi, mizeria familiei, corvoada meditațiilor pe care era obligat să le dea pentru a-și putea plăti casa și hrana; dacă adăugăm la toate acestea atmosfera generală a Rusiei din cel de-al 7-lea și al 8-lea deceniu al veacului trecut, și anume sălbăticia mașinăriei de guvernare, injustiția generală, inerția spirituală, acea impresie de cenușiu, de nepăsare descurajată și de plictis resemnat, înțelegem cît de puternică a fost construcția morală a lui Cehov ca să învingă atîtea obstacole și atîtea poveri, păstrîndu-se vie și întreagă. În climatul de teroare al societății țariste, Cehov înfruntă cu arma umorului această societate, ia în derîdere instituțiile ei și, cu un inegalabil simț al ironiei, dezvăluie împletirea sumbrului cu a comicului în cele mai mărunte întîmplări pe care le iscă viața în această orînduire.

Primele povestiri pe care le publică Cehov coincid cu primii săi ani de studii de medicină. Din capul locului atrage atenția structura științifică a tînărului autor, care nu se abandonează primelor impresii și care se întemeiază pe înțelegerea totală și necondiționată a naturii omenești. În opera sa, încă de pe acum, faptele au întîietate față de cuvinte.

Puține sînt spiritele acestei epoci care să fi fost, ca A. P. Cehov, ancorate într-un sistem coerent de gîndire asupra realității, bizuit pe datele materialismului. Cehov a fost potrivnic oricărei forme de idealism. Încă din liceu, el respingea opiniile gata făcute, clișeele, prejudecățile și convenientele, tot ceea ce era lipsit de un sîmbure rațional. O asemenea atitudine avea să-l ferească de entuziasmele necontrolate, pe care le pedepsesc mai tîrziu deziluziile, și avea mai cu seamă să-i sporească și să-i ascută darurile de observație. Cînd Cehov a îmbrățișat medicina a precumpănit în această alegere faptul că spiritul său găsea în teoria și practica acestei discipline o certitudine de care era însetat.

Cehov, acela despre care cunoscutul savant Țiolkovski spunea că dorește să fie în știință ceea ce este Cehov în literatură, vedea întotdeauna raporturile de afinitate dintre știință și creația artistică. El refuza să înconjoare arta într-un văl de mister. „Cel ce stăpînește metoda științifică — notează Cehov într-o scrisoare —, acela simte spiritualicește că între melodie și arbore se află o legătură comună,

deoarece şi într-un caz şi în celălalt acţionează legi la fel de logice şi de simple"*.

Altă dată, iritat de o campanie purtată împotriva materialismului, el scrie: „Intîi de toate, tendinţa materialistă nu este o şcoală şi nu este nici o tendinţă în sensul îngust pe care i-l atribuie gazetele; ea nu este ceva întîmplător şi trecător, ea este indispensabilă, inevitabilă şi nu stă la bunul plac al oamenilor. Tot ce se află pe pămînt este în mod necesar materialist... Făpturile superioare, oamenii, care gîndesc, sînt cu toţii materialişti, din necesitate. Ei caută adevărul în materie şi nu pot să-l caute altundeva, căci ei nu văd, nu aud şi nu percep altceva decît materie. Nevoia îi împinge să caute adevărul numai acolo unde se pot servi de microscop, de sonde şi de bisturiu. A interzice omului să adopte concepţia materialistă înseamnă să-l împiedici de la căutarea adevărului. In afara materiei nu există nici experienţă, nici cunoaştere şi, în consecinţă, nici adevăr" **

Ori de cîte ori Cehov a întîlnit ignoranţă, superstiţie, prejudecată în faţa ştiinţei, el a combătut aceste manifestări, pe care le asocia obscurantismului. Lucrul se vede chiar din schiţele pe care le publicăm în formă prescurtată în această fasciculă. Aşa, de pildă, în „Esculapi rurali", Cehov dezvăluie amestecul de neştiinţă, de şarlatanism şi de bădărănie faţă de cei săraci, care domnea în spitalele de la sate. Ignoranţa şi spiritul poliţienesc, caracteristice vieţii în Rusia ţaristă, sînt demascate în „Eclipsa de Lună". „Scrisoare către un vecin savant" constituie o aspră satiră la adresa întunecimii de minte, întreţinută de clasele exploatatoare. Cei care cred în spiritism sînt obiectul sarcasmului lui Cehov în bucata „O noapte de groază", în care scriitorul arată cît de neîntemeiate sînt aceste credinţe. Impostorii, cei ce profită de credulitatea mulţimii, găsesc dezaprobarea sa violentă în „O şedinţă de hipnotism" In „Insulele zburătoare", Cehov, ironizînd anumite procedee mecanice de a scrie literatura ştiinţifico-fantastică, critică tipul de pseudosavant şi aventurier, promovat de această literatură. In „Păcătosul din Toledo" vedem consecinţele odioase ale superstiţiilor cultivate de biserică. Cehov arată că prostia şi superstiţia sînt solidare cu un întreg sistem social. Analiza acestui sistem social el o face, aspect de aspect, în fiecare dintre povestirile sale. Sînt foarte mulţi oameni în aceste schiţe şi povestiri, şi fiecare se desprinde cu existenţa sa individuală, fără ca vocea lor să se piardă vreodată în rumoarea, în mişcarea întregii opere. Cine-i poate uita?

Schiţele lui Cehov, care se impun încă în acei ani prin puterea lor simplă de a exprima viaţa, i-au îngăduit moralmente şi materialmente scriitorului să-şi încheie studiile. Cînd, în 1844, Cehov absolvă Facultatea de medicină şi pleacă la spitalul din Voskresensk, el nu încetează să scrie, pecetluind astfel un acord definitiv cu vocaţia sa. Apariţia „Stepei" (1888), amplă nuvelă primită de critica vremii ca o lucrare excepţională, consolidează definitiv prestigiul scriitorului.

Un an mai tîrziu apar primele semne ale bolii care avea să-i aducă sfîrşitul în plină putere creatoare, la 44 de ani. Bacilii tuberculozei se instalează în trupul slăbit de muncă, de nevoi, şi doctorul

---

* A. P. Cehov, Opere complete, vol. 11, Moscova, 1957, pag. 293.
** Op. cit., pag. 356.

Cehov știe bine că nu-i mai rămîne mult timp de trăit. Trebuie să-și scrie opera, și cît mai iute, trebuie să intreprindă ceva util pentru oameni, căci existența lui cere o justificare, o direcție nobilă. „O viață conștientă lipsită de o concepție limpede despre lume nu mai este viață, ci povară" — notează el într-o scrisoare din această perioadă. În „Poveste banală" (1889), Cehov descrie destinul unui savant, Nikulai Stepanici, care, la asfințitul existenței sale, își dă seama cît de inutil a trăit, lipsit de „o idee călăuzitoare". Nu-i greu de văzut în această bucată frămîntările care îl asaltau pe scriitor.

Preocuparea aceasta de a da vieții un rost, o rațiune îl urmărește. Ea este aceea care l-a îndemnat să pornească în lunga și ostenitoarea călătorie spre Sahalin, insula ocnașilor, hotărît să privească în față realitățile dureroase ale epocii și să tragă toate concluziile care se impun. Cartea pe care a scris-o despre insulă și locuitorii ei reprezintă o zguduitoare mărturie asupra condițiilor în care erau ținuți mii și mii de oameni nevinovați. Omul de știință își dă mîna în acest studiu cu artistul sensibil. „Salonul nr. 6" reprezintă un ecou al călătoriei în Sahalin. Aici Cehov critică pe cei cuprinși de slăbiciune și lipsă de încredere în propriile lor forțe, pe cei ce nu-și orînduiesc o viață inteligentă și cinstită, lăsînd ca zilele existenței lor să se destrame în conversații deșarte, în obișnuințe somnoroase, într-o mediocritate placidă, fără întrebări și fără așteptări. În „Salonul nr. 6", Cehov cere contemporaneității să vadă, cu Lrusca și ultima luciditate a celui pîndit de primejdii mortale, că trebuie să-și scuture jugul apatiei.

Eroul principal din „Salonul nr. 6" este un medic, iar tipul omului de știință apare adesea în paginile lui Cehov. În „Zvăpăiata", în „Soția mea" și în numeroase alte povestiri îl vom regăsi învăluit în dragostea scriitorului care a privit întotdeauna cu respect și admirație pe aceia ce se devotează umanității, făcînd din știință o punte către mai bine.

În opera lui Cehov, viața e văzută, trăită prin conștiința unui scriitor care presimte și cheamă schimbări hotărîtoare în existența oamenilor (vezi povestirea „Logodnica", vezi piesele sale de teatru „Pescărușul", „Trei surori", „Livada cu vișini"). El cere oamenilor să iasă în întîmpinarea istoriei pentru a transforma suferința în bucurie și frumusețe. Pagină de pagină, revolta se îmbină în opera lui Cehov cu speranța într-o societate mai bună, a cărei înfăptuire a avut loc o dată cu Marea Revoluție Socialistă din Octombrie.

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. Stalin"
sub comanda nr. 48

2012

CLUB COLECȚIA Povestiri ȘTIINȚIFICO-FANTASTICE

cpsf.info

prelucrare
&
editor
Costin Teo Graur

i.m. Pompilu

Au scanat, corectat, prelucrat.

Ceea ce nu au fost în stare redacţiile Ştiinţă şi tehnică
sau cei care au dat să continue CPSF, au reuşit, cu multă dăruire, muncă şi cheltuială, aceşti entuziaşti.

Lor trebuie să le mulţumim pentru că avem acum posibilitatea să (re)citim legendara Colecţie.

clandher
flash_gordon
evilgheorghe
krokodyliu
progressivefan3
car_deva
coollo
fractalus
panionios
nid68
un anonim (RK)
Gyuri
hunyade
dl. Dan Lăzărescu
Cilly Willy
fizikant
Doru Filip
connieG

(dacă este omis cineva, vă rog un email şi reparăm greşeala)

APARE DE DOUĂ ORI PE LUNĂ - PRETUL 1 LEU